

ANTONÍN DVOŘÁK

TE DEUM

OP. 103

VOCAL SCORE • REDUCTION PIANO ET CHANT
(KAREL ŠOLC)

*Critical edition
based on the composer's manuscript
Edition critique d'après le manuscrit
de l'auteur*

SPOLEČNOST ANTONÍNA DVOŘÁKA

TE DEUM

Podle původních pramenů k tisku připravila Komise pro vydávání děl Antonína Dvořáka: Otakar Šourek, František Bartoš, předseda – Jan Hamuš, vedoucí redaktor – dr. Jiří Berkovec – Jarmil Burghauser – dr. Antonín Čubr – Antonín Pokorný – Karel Šolc.

TE DEUM pro sóla, sbor a orchestr, op. 103, psal *Antonín Dvořák* (1841 – 1904) v r. 1892 ještě doma, na Vysoké, svým podnětem vzniku a svým určením řadí se však již těsně k dílům americké periody, i když nemá a nemůže ovšem ještě mít jejich typickou hudebně výrazovou atmosféru.

Od října 1891 byl už Dvořák smluvně zavázán nastoupit na podzim příštího roku místo ředitele Národní konzervatoře v New Yorku; už od ledna do května 1892 se rozloučil dlouhou řadou koncertů s českým obecnstvem a od konce května 1892 začal po pracovně tak vypjatém roku odpočívat na své milované Vysoké. Hned v polovině června byl však ze své idyly, porušované jen instrumentací D dur mše, vytržen výzvou své příští zaměstnavatelky, zakladatelky newyorské Národní konzervatoře Jeanette Thurberové, zda by pro svůj nástup v Americe nenapsal nové dílo, oslavnou kantátu k čtyřstému výročí objevení Ameriky Kryštofem Kolumbem. Text k dílu, které mělo být provedeno již na slavnostním večeru 12. října, slíbila vzápětí poslat.

Dvořákovo tvůrčí zaujetí pro námět, který se mu zřejmě skutečně zalíbil, a neméně ovšem jeho svědomitost i pocit zodpovědnosti byly tak velké, že už několik málo dnů, kdy slíbený text marně očekával, ho naplnilo neklidem a obavami o zdar připravovaného díla. A tak – podobně jako už v případě volby textu ke Svatebním košilím – se uchýlil k vlastní iniciativě. Sáhl po textu, který nemohl být nevhodný pro připravovanou slavnost, ale měl krom toho výhodu v tom, že byl obecněji platný a nevázal se právě jen na použití o příležitostné slavnosti. Nadto to byl text, který vyhovoval jeho nejvnitřnějšímu založení, jeho hluboké víře tak výjimečně, že při jeho zhudebnění mohl být účasten celým srdcem. Skutečně také za necelý týden, od 25. do 30. června 1892 vznikla na Vysoké skica Dvořákova zhudebnění proslulého církevního hymnu *Te Deum laudamus*. I když skladatel na titulním listě partitury (která byla napsána ve dnech 2. – 28. července téhož roku, rovněž na Vysoké) poznamenal, že je to dílo určené pro Kolumbovu slavnost, nebylo nakonec na ní provedeno; přitom zde nemohla rozhodovat časová tiseň, jako tomu pak bylo u *Amerického praporu*, kantáty na onen text, zasláný Thurberovou, kdy Dvořák do svého odjezdu stačil skladbu jen naskicovat. *Te Deum* však stejně nemuselo na provedení dlouho čekat; Dvořák je dirigoval už na svém prvním americkém samostatném koncertě v newyorské Music Hall 21. října 1892, kdy účinkoval velký 250členný pěvecký sbor.

Historie tiskového zveřejnění skladby neměla už tak hladký průběh. Simrock neměl zprvu do vydání *Te Deum* mnoho chuti a přijal je do nákladu teprve tehdy, když Dvořák na tom učinil závislý prodej svého violoncellového koncertu. S ním pak *Te Deum* vyšlo zároveň v r. 1896, ovšemže opět s opraveným opusovým číslem. Místo původního op. 93 bylo vydáno jako op. 103, které je nesprávně umísťuje až mezi skladby, opravdu vzniklé v Americe. Na proměně číslování má tentokrát vinu ovšem spíše sám skladatel než nakladatel.

Dílo, o jehož vznik se přičinil příležitostný podnět, náhodná výzva, přesahuje svou hodnotou význam jen ad hoc napsané příležitostné skladby – jak takové odium tkví na kantátě *Americký prapor*. *Te Deum* se staví do řady ostatních duchovních skladeb Dvořákových vedle *Stabat Mater*, *Requiem* a *Mše* jako rozsahem sice nejmenší, proto však nikoliv méně osobité a svým způsobem i výslovně originální dílo.

Rozvázně stavěno ze čtyř původně na sebe navazujících oddílů, které zhruba odpovídají větám cyklické formy sonátové, je hudebně pevně sejjato návraty hlavních myšlenek v různých oddílech, ve výrazové koncepci je pak šťastně vyrovnán onen základní radostný, jásavý charakter s meditativní

vroucností, pro vyzrávajícího Dvořáka stále příznačnější. Ze skladby lze vycítit, že její autor zblízka už poznal a zažil händlovskou tradici anglických sborových festivalů, zároveň však, jak je v něm bytostně zakořeněna tradice starých českých figurálek, na níž se kdysi ještě činně podílel. A tak Dvořákově *Te Deum* spojuje v sobě lapidární, až monumentálně vypjatý tón s vroucí prostotou projevu, z něhož zní neskrytě česká nota.

František Bartoš

TE DEUM

Nach Originalquellen für den Druck vorbereitet von der Kommission für die Herausgabe der Werke Antonín Dvořáks: Otakar Šourek, František Bartoš, Vorsitzender – Jan Hanuš, leitender Redakteur – Dr. Jiří Berkovec – Jarmil Burghauser – Dr. Antonín Čubr – Antonín Pokorný – Karel Šolc.

TE DEUM für Soli, Chor und Orchester op. 103 schrieb *Antonín Dvořák* (1841 – 1904) i. J. 1892 noch zu Hause in Vysoká; durch den Anlaß zu seiner Entstehung jedoch, sowie durch seine Bestimmung gehört es bereits in nächste Nachbarschaft zu den Werken der amerikanischen Periode, auch wenn es freilich die typische Atmosphäre des musikalischen Ausdrucks dieser Werke nicht hat und nicht haben kann.

Seit Oktober 1891 war Dvořák bereits vertraglich verpflichtet, im Herbst des nächsten Jahres die Direktorstelle des Nationalkonservatoriums in New York anzutreten; schon von Januar an bis zum Mai 1892 verabschiedete er sich mit einer langen Reihe von Konzerten vom tschechischen Publikum und schickte sich im Mai an, sich in seinem geliebten Vysoká nach einem angespannten Arbeitsjahr der Erholung zu widmen. Aber schon Mitte Juni wurde er aus seiner Idylle, die bis dahin nur von der Instrumentation der D dur-Messe unterbrochen war, gerissen: seine künftige Dienstgeberin, die Begründerin des New Yorker National-Konservatoriums Jeanette Thurber wandte sich mit der Aufforderung in ihn, ob er für seinen Dienstantritt in Amerika nicht ein neues Werk schreiben würde, eine feierliche Kantate zur Vierhundertjahrfeier der Entdeckung Amerikas durch Kolumbus. Den Text zu dem Werke, das schon am Festabend des 12. Oktober aufgeführt werden sollte, versprach sie unmittelbar darauf zu senden.

Dvořáks schöpferisches Interesse für den Stoff, der ihm offenbar wirklich gefiel, und nicht minder auch seine Gewissenhaftigkeit und sein Verantwortungsbewußtsein waren so groß, daß ihn schon einige wenige Tage, während derer er den versprochenen Text vergebens erwartete, mit Unruhe und Befürchtungen um das Gelingen des vorgesehenen Werkes erfüllten. Und so nahm er seine Zuflucht zur eigenen Initiative – wie schon einmal, im Falle der Textwahl zur Geisterbraut. Er griff zu einem Text, der für die vorbereitete Feier nicht unangebracht sein konnte, zudem auch noch den Vorteil hatte, allgemeiner gültig und nicht gerade nur an die Verwendung bei einem gelegentlichen feierlichen Anlaß gebunden zu sein. Überdies war das ein Text, der seiner innerlichsten Veranlagung, seinem tiefen Glauben so ausnehmend entgegenkam, daß er bei seiner Vertonung mit ganzem Herzen beteiligt sein konnte. So entstand auch tatsächlich in kaum einer Woche – vom 25. – 30. Juni 1892 – in Vysoká die Skizze seiner Vertonung des berühmten Kirchenhymnus *Te Deum laudamus*. Wenn auch der Komponist auf dem Titelblatt der Partitur (die vom 2. – 28. Juli desselben Jahres ebenfalls in Vysoká geschrieben wurde) anmerkte, daß das Werk für die Kolumbusfeier bestimmt sei, wurde es schließlich doch nicht bei dieser Gelegenheit aufgeführt; hiebei konnte nicht Zeitnot entscheidend sein, wie es dann der Fall war bei der *Amerikanischen Flagge*, der Kantate nach jenem von J. Thurber gesandten Text, mit deren bloßen Skizzierung Dvořák kaum bis zu seiner Abreise zurechtkam. Jedoch auch so mußte das *Te Deum* nicht lange auf seine Aufführung warten: Dvořák dirigierte es schon bei seinem ersten selbständigen ameri-